

ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ: СИМВОЛІКА «ВІЛТОНСЬКОГО ДИПТИХУ» ТА САКРАЛІЗАЦІЯ ОБРАЗУ МОНАРХА

Вадим Чепіженко

Visualization of authority: the Wilton Diptych symbolism and sacralization of the monarch's image

Vadym Chepizhenko

The Wilton Diptych is the best painting in the International Gothic style in England. This work of art is the earliest preserved lifetime image of the British monarch. The article touches upon the visualization of Richard II's power. The author studies how the monarch's sacred image emerged. Special attention is paid to the Wilton Diptych's symbols. The author focuses on the ideological usage of visual symbols by the English king. He analyses the characters of the Saints who are accompanying the King: Edward the Confessor, Edmund the Martyr and St. John the Baptist. The Biblical symbolism in the Diptych is highly important as far as the image of Richard may be compared with the one of Christ the Savior. The ideological aspects of the picture were revealed, including the image of Richard as a King-Peacemaker and Crusader King, the mystical marriage between him and his kingdom etc. The author puts forward an idea that Richard used the Diptych to position himself as a God's chosen king. Having transferred his kingdom to the Virgin Mary, he received a divine mandate to rule.

Key words: Richard II, Wilton Diptych, visualization, symbolism, sacralization, image

«Вілтонський диптих» – це найкраща в Англії робота серед тих, що створені в стилі інтернаціональної готики і, напевно, одне з найбільш досліджених середньовічних полотен. Характерним також є те, що диптих – найдавніше прижиттєве зображення англійського монарха, що дійшло до нашого часу.

Диптих складається з двох панелей, виготовлених з балтійського дубу та посаджених на шарніри, так щоб він міг закриватися. Виконаний в стилі темперного живопису. Розмір диптиху 53×37 см, інвентарний номер NG4451, виставлений він в кімнаті № 53 Лондонської національної галереї [19].

Доля диптиху від моменту створення і до середини XVII ст. невідома. В 1639 р. він згадується в інвентарному описі майна англійського короля Карла I, а вже в наступному столітті знаходиться у власності графів Пембрук та зберігається в їх маєтку Вілтон Хаус, звідки й походить назва самого диптиху. В 1929 р. диптих було придбано Національною галереєю [7, р. 7 – 8].

Не дивлячись на те, що диптих є одним з найбільш вивчених мистецтвознавцями середньовічних полотен, досі немає чіткої відповіді на важливі питання: коли? ким? та з якою ціллю було створено диптих?

The Wilton Diptych, about 1395 – 1399, English or French (?), NG4451, front

написання диптиху за правління Генріха V висунув Френсіс Вормалд. Проте після досліджень, проведених Мод Кларк (1931 р.) та Джоном Харві (1961 р.), більшість дослідників схиляється до версії, що диптих було створено між 1395 та 1399 рр. на замовлення самого Річарда II. На це вказують певні символи, що є на самому диптисі.

У визначенні автора роботи частіше переважали ідеологічні мотиви, ніж наукові. Диптих ідентифікували то як роботу французького митця, то приписували її представнику італійської художньої школи. Цілком імовірно, що митець був англійцем за походженням або належав до богемського почету дружини Річарда Анни. На користь останнього свідчить близьке за часом полотно богемської школи, що зображає імператора Карла IV та короля Вацлава, батька і брата Анни, які стоять, прихиливши коліна перед Богородицею.

Щодо приводу створення полотна, наразі превалює думка, що воно було замовлене самим Річардом та слугувало йому в особистій ораторії для богослужіння.

В 1992 році було проведено масштабний симпозіум, присвячений диптиху, результатом якого став вихід в світ збірки наукових есе – «Королівський образ Річарда II та Вілтонський диптих».

Ми поставили перед собою завдання проаналізувати символіку «Вілтонського диптиху» в контексті візуалізації влади та сакралізації образу англійського монарха Річарда II.

Син Чорного принца та Прекрасної Діви Кенту, одинадцятирічний Річард успадкував від свого діда, Едварда III, англійське королівство та претензії на французький трон. В 1381 р. юний монарх зіштовхнувся з масштабним селянським повстанням, в 1386 – 1388 рр. – з потужною баронською опозицією, відомою як угруповання лордів-апелянтів. Ще на початку XX ст. одеський історик В.Е. Крусман відзначав, що не дивлячись на наявність численних джерел, «перед нами одна із найскладніших особистостей, що коли-небудь сходила на авансцену всесвітньої історії» [2, с. 423].

В період відносного політичного спокою, в 1389 – 1397 рр., Річард, зокрема, зосередився й на ідеологічних та церемоніальних аспектах королівської влади. Найбільш рельєфно образ сакральної величі монарха було відображено саме у «Вілтонському диптисі».

Монарх в пурпуровій мантиї зображений на лівій панелі, він став на коліна перед Богородицею з немовлям, що зображені на правій панелі в оточенні янголів.

На ці запитання історики та мистецтвознавці намагаються відповісти вже досить давно. Вперше диптих було описано в 1882 р. Джорджем Шафом, який вважав, що диптих створено до коронації монарха, що мала місце 21 червня 1377 року. Проте вже він висловлював певні міркування, що іншим приводом до створення полотна міг послугувати хрестовий похід 1382 р. [17].

В 1929 – 1931 рр. розгорнулася палка дискусія щодо дати та приводу створення картини, а також національності митця [9]. Серед дат, що називалися, були 1377, 1381, 1382, 1389, 1396 рр. та взагалі 1417 р. Версію помертвого

На зворотному боці диптиху білий олень з короною та ланцюгом на лузі з розмарину – це особистий бєдж, що використовувався королем з 1390 року. Розмарин до того ж був символом Анни Богемської, першої дружини Річарда.

Герб на іншій панелі був прийнятий Річардом в 1395 році. Тло королівського гербу Англії було розділено навпіл. Друга половина в свою чергу поділялася на чверті: 1-а та 4-а – з французькими ліліями, 2-а та 3-я – з англійськими леопардами. На першій ж половині був зображений герб Едварда Сповідника.

*The Wilton Diptych, about 1395 – 1399, English or French
(?), NG4451, reverse*

Якщо ми повернемося до лицевої сторони диптиху, то побачимо, що Едвард Сповідник – один з трьох святих, у супроводі яких постає монарх. Два інших – Едмунд Мученик та Іоанн Хреститель. Всі троє представлені з характерними для них символами. Едмунд тримає стрілу, якою його вбили; в руках Едварда перстень, що він передав бідному паломнику, яким виявився сам Іоанн Богослов; Іоанн Хреститель вдягнений в звичну для нього верблюжу накидку, босоногий, без сандалів, та тримає ягня (агнца) як символ Христа. Присутність саме цих трьох святих як осіб, що

супроводжують Річарда та представляють його Богородиці, на диптисі не є випадковою.

Відомо, що затвердившись на англійському троні, Річард II цілеспрямовано відновлює культ Едварда Сповідника. Саме культ цього святого найкраще відображав сакральну концепцію монарха, згідно з якою «повага до королівської влади – це одна з християнських чеснот» [4, р. 187]. Крім того, культ Едварда Сповідника відповідав образу Річарда II як короля-миротворця. Прийняття герба Едварда, як частини власного гербу також несе символічне наповнення. Поділ гербу навпіл – жест, характерний для подружжя. Можливо, саме цим Річард хотів проілюструвати укладання певного містичного шлюбу між собою та своїм королівством.

Іоанн Хреститель був традиційним королівським святим. Річарда пов'язували з ним дві дати – народження (6 січня) та коронація (21 червня). В 1391 р. монарх організував богослужіння на честь свого улюбленого святого, а згодом придбав дві мощі Предтечі Христа.

Святий Едмунд менше за інших святих пов'язаний з Річардом. Імовірно, важливою в даному випадку є конотація, що Едмунд – король-мученик, який віддав своє життя за віру. Річард відвідав Бері-Сент-Едмунд в 1383 р., щоб вклонитися мощам святого короля, а в 1390 р. в Вестмінстері на власний день народження влаштував месу на честь мученика.

Між трьома святими існував і певний зв'язок в земному світі – всім їм було влаштовано часовні в Вестмінстері.

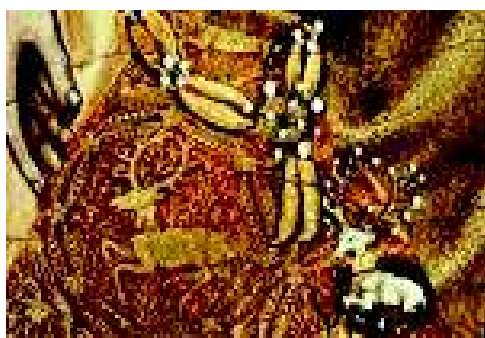
В 1948 р. Джон Еванс висунув гіпотезу, що в образі святих та Діви Марії з немовлятами втілені близькі родичі Річарда: Чорний Принц, Едвард III, Джон Гонт, Джоанна Прекрасна Діва Кенту та Едвард Ангулемський. Едвард, старший брат Річарда, народився в 1365 р. в Ангулемі

та помер в 1370 р. в Бордо, де й був похований. Вже за правління брата, в 1388/1389 рр. він був перепохований в королівській усипальниці в Ленглі в Англії. Саме з цією подією Еванс асоціює створення диптиху та трактує його як символічне втілення передачі Едвардом англійського королівства (представленого в образі стягу св. Георгія) у спадок Річарду [10].

Присутність саме трьох святих, на нашу думку, - це відсилка до 6 січня, Богоявлення та дня народження самого Річарда. В цей день три королі, три волхви з'явилися до немовляти-Христа. Хрещеними Річарда за легендою також стали три королі, що перебували на момент його народження в Бордо. За однією з версій це були Педро I Жорстокий, король Кастилії, Шарль II Злий, король Наварри та Педру I Справедливий, король Португалії; за іншою – згаданий вище король Кастилії, Хайме IV, король Майорки та Річард, король Вірменії (?) [12, р. 129]. Іоанн Хреститель, крім іншого, може символізувати одночасно й пастуха, що прийшов за зорею до нового царя Ізраїльського. В «тексті» диптиху ми знайдемо ще не одну біблійну паралель.

Але поглянемо спочатку на самого монарха. Перед нами юний король, який ніби молиться, проте на вустах його грає ледь помітна посмішка. Портрет Річарда ідеалізований. Після 30 років, тобто в момент створення полотна, король носив вуса та борідку, що добре видно по створеному в той самий час надгробку в Вестмінстерському абатстві та мініатюрам з «Метричної історії» Жана Кретона [6]. Одяг Річарда розшитий білим оленем та дроком. Перше – бєдж монарха, друге – символ династії Плантагенетів, але і символ другої дружини Річарда – Ізабелли Валуа.

На правій панелі – Богородиця з немовлям та янголами. Права панель досить відмінна від лівої. Якщо король та святі знаходяться в світі земному, посеред лісу, то Діва з немовлям та янголами – в квітучому райському саду на небі. Персонажі правої панелі зображені в динаміці. Крила янголів неймовірно натуралістичні. Жести та активність янголів, ніби свідчать про те, що вони говорять з Богородицею, рекомендують їй англійського монарха. Немовля Христос тягнеться до богообраного монарха. Янголи ж носять на собі дві геральдичні емблеми донатора: білого оленя та дрок. І самі емблеми доволі красномовні. Білий олень символізував собою чистоту, святість, добродієність та самого Христа; дрок був символом лицарської звитяги, королівського статусу та смиренності.

В поєднанні вони уособлювали цноту та богообраність. По смерті першої дружини Анни Богемської в 1394 р., король оголосив їх сумісне життя непорочним (дітей в них не було). Укладання в 1396 р. нового шлюбу з французькою принцесою (семирічною дитиною) можна розцінювати як державну необхідність та ідеологічну акцію: король вже одружений з власною державою.

Янголи юні та гарні, як і сам Річард, якого хроніст Адам Аск порівнював з Авесаломом [8, р. 42], вродливим сином біблійного царя Давида. Волосся янголів червонувато-світле – це колір волосся Плантагенетів. Вони слуги монарха, його васали. Згадуються рядки з Шекспіра [3, с. 309]:

За кожного из тех, кто поднял сталь,
Поддавшись наущеньям Болингброка,
Противу нашей золотой короны,
Бог Ричарду даст ангела с мечом.
За правду бьется ангельская рать,
Злодеям перед ней не устоять! (Акт III, сцена II).

Heures de Boucicaut, f. 26 ; Le maréchal Boucicaut et sa femme en prière. Maître de Boucicaut (15e siècle). Paris, musée Jacquemart-André.

Носіння беджів та ліврей викликали певні суперечки в правління Річарда. Палата громад неодноразово забороняла носіння ліврей. Проте сам Річард мав особисту гвардію чеширських лучників, які носили кольори монарха та його бедж.

Янголи зображувалися як помічники донатора й на інших полотнах. Найбільш близька за часом мініатюра з часослова маршала Бусіко (1410 – 1415 pp.) [13]. Проте якщо там янголи «зброєносці» маршала, то на диптісі вони саме вірні васали, найближче оточення монарха.

Й тут звертає на себе увагу те, що янголів на диптісі одинадцять. Число «11» мало доволі негативний відтінок в Святому Письмі і взагалі згадується дуже рідко. Янголів зазвичай зображали вдвох, чи то одного, трьох, семеро, десятеро, дванадцять, але ніколи не зображали одинадцять янголів. Дослідники припускали, що 11 янголів мали символізувати вік короля, який саме в одинадцять років вступив на престол.

Цікаву гіпотезу висунув в статті «Одинадцять янголів Вілтонського диптіху та середньовічний символізм чисел» Мартін Герм [11]. На його думку, існує зв'язок між кількістю янголів та другим сном старозавітного Йосифа. В «Книзі Буття» читаємо: «І снівся йому ще сон інший, і він оповів його братам

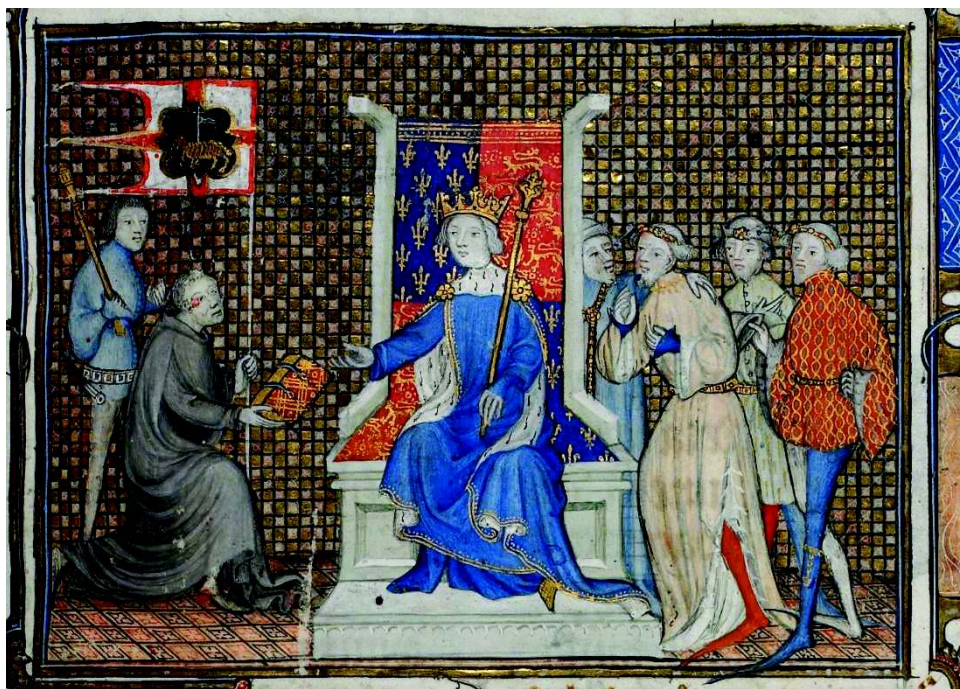
своїм, та й сказав: Оце снівся мені ще сон, і ось сонце [Христос] та місяць [Марія] та одинадцять зір [янголи] вклонилися мені» (XXXVII, 9). Зірок, себто братів, було одинадцять. Йосиф був дванадцятим. Так і Річард – дванадцятий серед янголів. Він безперечно буде прийнятий до царства небесного за свої земні звитяги, як король-миротворець (Едвард Сповідник) та захисник віри (Едмунд Мученик).

Доволі символічним є ще один жест, що є присутнім на полотні. Діва Марія тримає немовля за ніжку, ніби говорить Річарду, що він має піти по стопам Христа. В правління Річарда дійсно відбулося одне дійство, в якому монарх позиціонував себе як Христа. Мається на увазі акламаційний в'їзд короля до Лондону в 1392 році.

Конфлікт між монархом та Лондоном відбувся на початку того ж року та призвів до перенесення двору, королівської адміністрації та судів до Йорку [18, р. 286-288]. Ця ж процесія стала повторною акламацією, новим визнанням з боку лондонців та встановленням нових зв'язків монарха з жителями столиці. Саме тому процесія 1392 р. мала перевершити коронаційну і носила особливий характер. Основне джерело, яке описує подію, – латинська поема Річарда з Мейдстона, можливого очевидця, вже своєю назвою – «Про згоду між королем Річардом II та громадянами Лондону» – підкреслює її мотиви [16].

Єдина ідея цього дійства – оновлення й очищення міста та водночас позиціонування Річарда II як божественного монарха. Лондон втілює в собі Новий Єрусалим, а Річард – Христа, Спасителя. В четвертій сцені, яка розігралася перед монаршим кортежем, ніби сам Іоанн Хреститель промовляє «Се Агнець та Господь!». В цій сцені Річард отримує епіфанію, стає Христом Євангелії, добрим та всепрощаючим Вчителем, а не грізним Судією [1, с. 303-304].

Лишилося ще два нерозглянутих символи.

Philippe de Mézières' Epistre au roi Richart. British Library, Royal 20 B.
VI. f. 2.

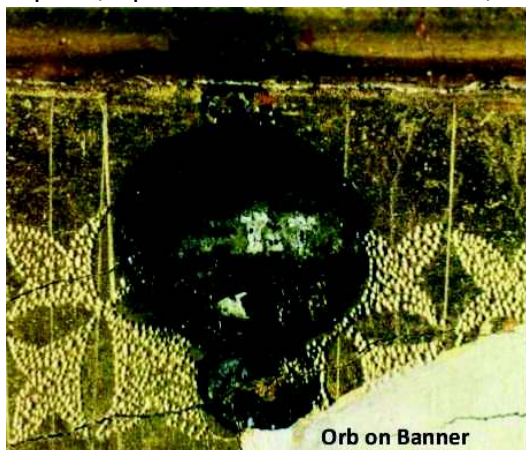
Мезьєра до Річарда II. Цей шедевр епістолярного жанру містить заклик до подолання церковної Схизми, до скорішого укладання миру з Францією, який слід скріпити династичним шлюбом, та, найголовніше для автора, - до спільного з французьким монархом хрестового походу в Святу Землю [14, р. 608 – 612]. Ідеаліст за своєю натурою, Філіп де Мезьєр панацею від всіх лих свого часу вбачав у створенні нового рицарського ордену – Ордену Страстей Господніх. На одній з мініатюр, що ілюструють Epistre au roi Richart, автор вручає свій твір королю, а в іншій руці він тримає стяг нового ордену [5]. Щоправда, стяг з «Вілтонського диптиху» позбавлений одного важливого елемента: на ньому немає агнця.

Все ж стяг символізує собою Англію. Підтвердження цьому було знайдено в 1992 році, коли після реставраційних робіт був виявлений стилізований острів на набалдашнику баннера [3, с. 262]:

... царственный сей остров,
Страна величия, обитель Марса,
Трон королевский, сей второй Эдем,
Противу зол и ужасов войны
Самой природой сложенная крепость,
Счастливейшего племени отчизна,
Сей мир особый, дивный сей алмаз
В серебряной оправе океана
Который, словно замковой стеной
Иль рвом защитным ограждает остров
От зависти не столь счастливых стран;
Англия, священная земля... (Акт II, сцена 1)

Зі стягом святого Георгія ніби все зрозуміло: це стяг Англії. Разом з тим червоний хрест на білому фоні це символом воскресіння Христового. В німбі ж немовляти сховані символи Страстей Господніх – терновий вінець та цвяхи. Мод Кларк та Моріс Кін вгледіли в цьому конотацію хрестоносного руху. Дійсно, Річарда займала хрестоносна ідея. Травнем 1395 р. дослідники датують послання Філіпа де

Король вручив своє царство Богородиці у вигляді баннера. Янгол вказує перстом на короля, Христос благословляє його, і Річард отримує острів назад. Відтепер він буде правити під покровительством Богородиці, з якою монарх уклав містичний шлюб. Він отримав божественну санкцію на правління.

Використання візуальної символіки стало однією з найважливіших складових політичної пропаганди монарха.

Найбільш повне втілення сакральної величі монарха, образу короля-миротворця і в той же час короля-хрестоносця, короля, що уклав містичний шлюб з власною країною та отримав Господню санкцію на своє правління, імператора на Землі, якому відкрито шлях до Царства Небесного, на нашу

думку, було віднайдено саме в Вілтонському диптисі, який став головним та найважливішим проявом візуалізації влади монарха.

Список джерел та літератури

1. Ковалев В. А. Истина мифа власти: континуитет и дисконтинуитет в аккламационных процессиях английских монархов конца XIV – начала XVII века / В. А. Ковалев // Королевский двор в Англии XV – XVII веков / Труды исторического факультета СПбГУ. – Т.7. – СПб., 2011. – С. 295 – 365.
2. Крусман В. Э. На заре английского гуманизма. Английские корреспонденты первых итальянских гуманистов в ближайшей своей обстановке/ В. Э. Крусман. – Одесса, 1915. – 710 с.
3. Шекспир У. Ричард II / Пер. С англ. Н. Рыковой // Полное собрание сочинений: В 14 т. Т. 1. – М.: ТЕРРА, 1992. – С. 215 – 404.
4. Blick S. King and Cleric: Richard II and the iconography of St Thomas Becket and St Edward the Confessor at Our Lady of Undercroft, Canterbury Cathedral / Sarah Blick // Beyond Pilgrim Souvenirs and Secular Badges. Essays in Honour of Brian Spencer / Edited by Sarah Blick. – Oxford: Oxbow Books, 2007. – P. 182 – 200.
5. British Library Royal 20 B. VI. (Philippe de Mézières' Epistre au roi Richart). – Режим доступу: <http://www.bl.uk/> - Дата звернення: 21.09.2016
6. British Library Harley MS 1319 (Jean Creton, Histoire rimée de Richard II (La Prinse et mort du roy Richart). – Режим доступу: http://www.bl.uk/manuscripts/FullDisplay.aspx?ref=Harley_MS_1319 – Дата звернення: 23.09.2016.
7. Chadelat J.-M. L'île et le cerf: la symbolique chrétienne du diptyque de Wilton / Jean-Marc Chadelat [Електронний ресурс]. – 2010. – 39 р. – Режим доступу: <https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-00678011> - Назва з екрану. – Дата звернення: 20.09.2016.
8. Chronicon Adae de Usk (1377 – 1404)/ Edited with a translation and notes by E.M. Thompson. – London, 1876. – 244 p.
9. Constable W. G. The Date and Nationality of the Wilton Diptych / W. G. Constable // The Burlington Magazine for Connoisseurs. – Vol. 55. – No. 316 (Jul., 1929). – p. 36 – 37 + 40 – 45.
10. Galway M. The Wilton Diptych: A Postscript / Margaret Galway // The Archeological Journal. – 1950. – Vol. 107. – p. 9 – 14.

11. Germ M. Les onze anges du Diptyque Wilton et le symbolisme médiéval des nombres / Martin Germ // *Revue de L'Art*, n° 140. – 2003. – p. 13 – 17.
12. Hughes J. The Rise of Alchemy in Fourteenth-Century England. Plantagenet Kings and the Search for the Philosopher's Stone / Jonathan Hughes. – New York, 2012. – 280 p.
13. Maître de Boucicaut (15e siècle). Heures de Boucicaut, f. 26; Le maréchal Boucicaut et sa femme en prière. – Режим доступу: <http://www.photo.rmn.fr/archive/12-518675-2C6NU0Z5SNUB.html> - Дата звернення: 20.09.2016.
14. Marchandise A. Philippe de Mézières et son Epistre au roi Richart/ Alain Marchandise // *Le Moyen Âge*. – t. 116. – fasc. 3-4. – 2010. – pp. 605 – 623.
15. Monnas L. The furnishing of royal closets and the use of small devotional images in the reign of Richard II: the setting of the Wilton Diptych reconsidered / Lisa Monnas // *Fourteenth century England*. Vol. III / Ed. by W.M. Ormrod. – Woodbridg: The Boydell Press, 2004. – p. 185 – 206.
16. Richardi Maydiston de Concordia inter regem Richardi II et civitatem London // *Political poems and songs relating to English History, composed during the Period from the Accession of Edward III to that of Richard III* / Ed. by T. Wright: In 2 vols. – London: Longman, 1859. – Vol. 1. – p. 282 – 300.
17. Scharf G. Description of the Wilton House Diptych, containing a contemporary portrait of king Richard the Second / George Scharf. – London, 1882. – 100 p.
18. The *Chronica Maiora* of Thomas Walsingham, 1376 – 1422 / translated by D. Preest; with annotations and an introduction by J. G. Clark. – London: The Boydell Press, 2005. – 472 p.
19. The Wilton Diptych, about 1395 – 1399, English or French (?). NG4451. – Режим доступу: <http://www.nationalgallery.org.uk/paintings/english-or-french-the-wilton-diptych> - Дата звернення: 21.09.2016.

References

1. BLICK, S. (2007), King and Cleric: Richard II and the iconography of St Thomas Becket and St Edward the Confessor at Our Lady of Undercroft, Canterbury Cathedral. *Beyond Pilgrim Souvenirs and Secular Badges. Essays in Honour of Brian Spencer*. Oxford: Oxbow Books.
2. British Library Royal 20 B. VI. (Philippe de Mézières' Epistre au roi Richart) [Online] Available from: <http://www.bl.uk/> [Accessed: 21rd September 2016]
3. British Library Harley MS 1319 (Jean Creton, Histoire rimée de Richard II (La Prinse et mort du roy Richart). [Online] Available from: http://www.bl.uk/manuscripts/FullDisplay.aspx?ref=Harley_MS_1319 [Accessed: 20rd September 2016]
4. CHADELAT, J.-M. (2010), L'Île et le cerf: la symbolique chrétienne du diptyque de Wilton / Jean-Marc Chadelat [Online] Available from: <https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-00678011> [Accessed: 20rd September 2016]
5. *Chronicon Adae de Usk (1377 – 1404) (1876)* / Edited with a translation and notes by E.M. Thompson. London.
6. CONSTABLE, W.G. (1929), The Date and Nationality of the Wilton Diptych. *The Burlington Magazine for Connoisseurs*. Vol. 55. No. 316.
7. GALWAY, M. (1950), The Wilton Diptych: A Postscript. *The Archeological Journal*. Vol. 107.
8. GERM, M. (2003), Les onze anges du Diptyque Wilton et le symbolisme médiéval des nombres. *Revue de L'Art*, n° 140.
9. HUGHES, J. (2012), *The Rise of Alchemy in Fourteenth-Century England. Plantagenet Kings and the Search for the Philosopher's Stone*. New York.

10. KOVALEV, V.A. (2011), *Istina mifa vlasti: kontinuitet i diskontinuitet v akklamatsionnyih protsessiyah angliyskikh monarhov kontsa XIV – nachala XVII veka. Korolevskiy dvor v Anglii XV – XVII vekov.* SPb.: SPbGU.
11. KRUSMAN, V.E. (1915), *Na zare angliyskogo gumanizma. Angliyskiye korrespondenty pervykh italyanskih gumanistov v blizhayshey svoiey obstanovke.* Odessa.
12. Maître de Boucicaut (15e siècle). Heures de Boucicaut, f. 26; Le maréchal Boucicaut et sa femme en prière. [Online] Available from: <http://www.photo.rmn.fr/archive/12-518675-2C6NU0Z5SNUB.html> [Accessed: 20rd September 2016]
13. MARCHANDISSE, A. (2010), Philippe de Mézières et son Epistre au roi Richart/ Alain Marchandise. *Le Moyen Âge*, t. 116, fasc. 3-4.
14. MONNAS, L. (2004), The furnishing of royal closets and the use of small devotional images in the reign of Richard II: the setting of the Wilton Diptych reconsidered. *Fourteenth century England*. Vol. III. Woodbridg: The Boydell Press.
15. Richardi Maydiston de Concordia inter regem Richardi II et civitatem London (1859), *Political poems and songs relating to English History, composed during the Period from the Accession of Edward III to that of Richard III* / Ed. by T. Wright: In 2 vols. London: Longman.
16. SCHARF, G. (1882). *Description of the Wilton House Diptych, containing a contemporary portrait of king Richard the Second.* London.
17. *The Chronica Maiora of Thomas Walsingham, 1376 – 1422* (2005) / translated by D. Preest; with annotations and an introduction by J. G. Clark. London: The Boydell Press.
18. The Wilton Diptych, about 1395 – 1399, English or French (?). NG4451. [Online] Available from: <http://www.nationalgallery.org.uk/paintings/english-or-french-the-wilton-diptych> [Accessed: 21rd September 2016].
19. SHAKESPEARE, W. (1992) Richard II. In: *Polnoe sobranie sochineniy: V 14 t.* T. 1. M.: TERRA.

Візуалізація влади: символіка «Вілтонського диптиху» та сакралізація образу монарха

Статтю присвячено питанню візуалізації влади англійського короля Річарда II. На прикладі символіки шедевр у інтернаціональній готичній «Вілтонському диптиху» автор простежує становлення сакрального образу монарха. В центрі уваги використання англійським королем візуальної символіки з метою ідеологічної пропаганди. На думку автора, саме в «Вілтонському диптиху» знайшла своє найповніше втілення ідея сакральної величі монарха, який позиціонував себе в образі короля-миротворця, короля-хрестоносця, імператора на Землі, якому відкрито шлях до Царства Небесного.

Ключові слова: Річард II, Вілтонський диптих, сакралізація, візуалізація, символізм, образ.

Received: 18-03-2017

Advance Access Published: April, 2017